

פרופ' רבין נגד עונש מוות למחבלים: "גם את אייכמן לא היה צריך להוציא להורג"

מאת: שלמה בוצ'צ'ו,

בערב עיון במחוז מרכז של לשכת עורכי הדין, בהובלת עו"ד דוד טובול, הבהיר פרופ' יורם רבין כי התנגדותו להוצאות להורג חלה גם על אייכמן וגם על מחבלי חמאס. הוא תקף את המהלך שמקדמים איתמר בן גביר ושמחה חוטמן להטלת עונש מוות על מחבלים, וטען כי ירוויחו פוליטית בכל תוצאה. אם יבוצעו הוצאות להורג, יציגו ניצחון; אם בג"ץ יבטל אותן, יציגו אותו כ"מחבק מחבלים".

"אני חושב שלא היה צריך להוציא להורג את אדולף אייכמן", אמר רבין. "אני נגד עונש מוות תמיד", הדגיש. את בג"ץ תיאר כ"מבוגר האחראי" שעשוי לעצור את המהלך. לדבריו, גם אם בית המשפט לא יפסול את החקיקה, הניסיון להטיל עונשי מוות על מחבלי שבעה באוקטובר ייתקל בקשיים משפטיים משמעותיים.

המפגש נערך ביום חמישי בבית הפרקליט בראשון לציון ושוזר בשידור חי בפייסבוק. טובול, יו"ר משותף של ועדת עניינים פליליים במחוז מרכז, הוביל את הערב, שאליו הוזמנו פרופ' יורם רבין ופרופ' יניב ואקי בעקבות המהדורה הרביעית של כרך ב' בספרם "דיני עונשין", העוסק בסייגים לאחריות פלילית. רבין בחר לעסוק בעונש מוות, ואילו ואקי עסק בזיכוי מחמת הספק ובמשמעות ההבחנה בינו לבין זיכוי ללא הסתייגות.

התנגדותו של רבין להוצאות להורג חלה גם על מחבלי חמאס שיורשעו במעשי הרצח של שבעה באוקטובר. לצד זאת, דרש להשאירם בכלא עד סוף חייהם ולמנוע את שחרורם. "צריך להרשיע אותם ברצח. צריך לגזור עליהם מאסר עולם. הם לא צריכים לראות אור יום", אמר. "ליבי לא עליהם", הדגיש, וקרא להשקיע בחקיקה שתמנע את שחרורם, לרבות במסגרת עסקאות.

רבין הזכיר בין 380 ל-400 עצורים מאירועי שבעה באוקטובר, תוך שהסתייג כי הוא נשען על פרסומים ואין בידיו נתונים רשמיים. לצורך הדיון הניח שיהיו ראיות לרצח נגד כ-300 מהם, ותיאר תרחיש של "300 משפטי אייכמן", שיתועדו וישודרו לעולם. את האפשרות שיסתיימו במאות הוצאות להורג כינה "פסטיבל של 300 הוצאות להורג", ותהה אם אפילו באיראן או בצפון קוריאה מתקיים דבר כזה.

גם פריסת ביצוע העונשים אינה משנה את עמדתו. הוצאת 50 להורג מדי שנה במשך שש שנים תהיה, לדבריו, "פסטיבל שאין לו סוף". בהמשך השווה את הכיוון למדינות ובהן סומליה ותימן, וכינה אותו "בושה וחרפה". מנגד, הצביע על לבנון, שהפרלמנט שלה אישר באוגוסט השנה חוק לביטול עונש המוות, כדוגמה לנסיגה מהעונש דווקא באזור שבו ישראל מבקשת להרחיב את השימוש בו.

רבין הזהיר מפגיעה בחטופים כנקמה, וטען שחטיפות לצורכי מיקוח יימשכו כל עוד יישארו אסירים אחרים בכלא. לדבריו, גם אם חלק מהמורשעים יוצאו להורג, אחרים יישארו במאסר ויוכלו לשמש עילה לדרישות שחרור. הוא טען שאין למהלך תכלית שניתן להשיג "חוץ מנקמה", והעריך כי איומים על חיי חיילים חטופים יביאו לעצירת ההוצאות להורג.

טובול הציב בפני רבין את הדוגמה האמריקאית ושאל מדוע ישראל אינה יכולה להנהיג הוצאות להורג, כפי שעושה ארצות הברית הדמוקרטית. "ישראל זה לא ארצות הברית", השיב רבין, והצביע על ההבדלים בהיקף ובפיזור ההוצאות להורג ועל ההקפאות הנהוגות בחלק מהמדינות. לדבריו, המחקרים אינם מראים שעונש מוות מרתיע יותר ממאסר עולם ללא אפשרות לשחרור על תנאי.

בהתייחסו להצבעה בלבנון, הדגיש רבין כי חברי הגוש הפרלמנטרי של חיזבאללה התנגדו לביטול עונש המוות. מבחינתו, ההצבעה המחישת את טענתו כי ישראל נעה בכיוון הפוך למגמת ההתרחקות מהוצאות להורג שעליה הצביע בהצאה.

בהסבירו את עמדתו על אייכמן, חזר רבין לבקשת אנשי הרוח מהנשיא יצחק בן צבי להמיר את עונשו במאסר עולם, ואמר שלדעתו צדקו. עדיף היה, לדבריו, שאייכמן יישאר בכלא ויראה את העם היהודי ואת ישראל מתפתחים. הוא הצביע על השימוש בהשוואה בין אייכמן לסינוואר להצדקת עונש המוות, והזהיר ממדרון חלקלק. "אני נגד הוצאות להורג בכלל, לרבות נאצים", סיכם.

"לדעתי גם בן גביר ורוטמן יודעים שזה לא יקרה", אמר רבין. "בשביל קולות? בשביל מנדטים? בשביל להציג את בג"ץ כמחבק מחבלים?", שאל בהמשך. לטענתו, מקדמי המהלך עשויים להרוויח פוליטית גם אם לא

תבוצע אף הוצאה להורג. בלימת המהלך בבג"ץ תאפשר להם לתקוף את בית המשפט ולהטיל עליו את האחריות לכך שהעונש לא מומש.

בביקורתו המשפטית הזכיר רבין את רוטמן ויריב לוין, וטען שנבחרו עבירות בשל עונש המוות הקבוע בהן, בלי לבחון כראוי את התאמתן. במיוחד ערער על העמדת מחבלי חמאס לדין בגין "סיוע לאויב". "אתם מעמידים לדין את

האויב. מה זאת אומרת 'לסייע לאויב'?", אמר, והוסיף, "למי הוא סייע? לעצמו". לשיטתו, מחבל חמאס הוא האויב עצמו, ולכן הניסיון להעמידו לדין כמסייע לאויב מעורר קושי. הוא הצביע גם על קשיים בהוכחת הכוונה המיוחדת בעבירת השמדת עם אצל מבצעים מן השורה.

פרופ' יניב ואקי העביר את הדיון לשאלת הזיכוי במשפט הפלילי, נושא שלדבריו מעסיק אותו כמעט עשרים שנה ושמאמרו הראשון עליו פורסם ב־2009. הרשעה מחייבת הוכחת אשמה מעבר לספק סביר; כאשר האשמה לא הוכחה כנדרש, יש לזכות. גם "זיכוי מחמת הספק" הוא זיכוי. ואקי הצביע על ההבחנה שנוצרה בישראל בינו לבין זיכוי ללא הסתייגות, וטען שהיא נולדה בפסיקה "על דרך המקרה", ללא דיון עקרוני מספק ביתרונותיה ובחסרונותיה.

ואקי הציג את ההשוואה לעולם כדי לבחון אם הסיבה לזיכוי צריכה להפוך לסוג נפרד של זיכוי. בארצות הברית ההכרעה המקובלת היא "אשם" או "לא אשם". גם כשחוסר בראיות או ספק סביר מונעים הרשעה, אין במסלול ההכרעה הרגיל קטגוריה נוספת המקבילה ל"זיכוי מחמת הספק" הישראלי. הספק מסביר מדוע הנאשם זוכה; הוא אינו יוצר דרגה נפרדת של זיכוי.

במאמר שעליו נשען הדיון מובאת גם הדוגמה האיטלקית. באיטליה התקיים בעבר זיכוי נפרד בשל חוסר בראיות, אך הוא בוטל ב־1988 בעקבות ביקורת על פגיעתו בחזקת החפות. בסקוטלנד התקיימה הכרעת "לא הוכח" לצד "אשם" ו"לא אשם". ואקי תיאר את הבחינה הממושכת שקדמה לביטולה; מתחילת ינואר 2026 היא אינה קיימת במשפטים פליליים חדשים. בשתי הדוגמאות בוטלה קטגוריית הזיכוי הנוספת, בלי לבטל את החובה לזכות כשאין הוכחה מספקת לאשמה.

המחיר האנושי של ההבחנה בין סוגי הזיכוי הוא שהמשפט מסתיים בזיכוי, אך החשד הציבורי עלול להישאר ולגרום לכך שאדם שאשמתו לא הוכחה ייתפס כאשם שרק הצליח לחמוק מהרשעה. לפי המאמר, הספק, שהופיע בתחילה כהסבר לסיבת הזיכוי, הפך בהדרגה לתווית נפרדת המוצמדת למזוכה. לטענת המחברים, התווית "מחמת הספק" פוגעת בשמו הטוב ובזכויותיו של המזוכה, ולכן הם קוראים לבטל את ההבחנה בין סוגי הזיכוי.

פרופ' יורם רבין נגד רוטמן ובן גביר: מזהיר מ"פסטיבל הוצאות להורג" של מחבלים